

Wangedrag De universiteit is 'hypocriet' en 'meet met twee maten' zeggen vrouwelijke archeologen over onbestrafte 'pestkoppen'. 'Bij de één moet je uitkijken als je een kort rokje draagt, de andere jat je data, en een derde gaat tegen je schreeuwen' **6**

Quintus-DNA 'Onze gouden uren begonnen om twee uur 's nachts'

8

Oranjekoorts 'Alwéér leeg! Die kannen lijken wel lek joh'

Echt iets voor Eppo

Eppo Bruins wordt de nieuwe minister van Onderwijs en liet een leerstoel in Leiden schieten. 'Oh, wist je dat niet?'

4

Gevluchte Leidenaars 'Er kon elk moment een bom op je vallen', zeggen vluchtelingen die aan de universiteit werken of studeren. 'Je staat in overlevingsstand en denkt alleen maar: waar slaap ik vanavond?'

10

Hulpteam moet willekeur bij tentamens voorkomen

Om problemen bij het afnemen van rechtentamens te voorkomen heeft de faculteit het 'Team Toetssupport' opgericht. 'Het is totale chaos als er iets misgaat en er gaat altijd wel wat mis.'

DOOR VINCENT BONGERS

Docenten bij Rechten die een tentamens afnemen worden regelmatig geconfronteerd met problemen. Vaak gaat het dan om studenten die niet zijn ingeschreven. 'Als je een groot eerstejaars tentamen in het sportcentrum hebt, sta je daar vaak maar met twee examinatoren', zei personeelsraadslid Gelijm Molier tijdens de faculteitsraadsvergadering. 'Een promovendus en ikzelf. Het is dan totale chaos als er iets misgaat en er gaat altijd wel wat mis.' In het geval van twijfel, geeft hij dan in bepaalde gevallen het voordeel aan de student. 'Achteraf blijkt dan dat in sommige gevallen dat de verkeerde keuze was. Je denkt dat je weet hoe het zit, maar op het moment suprême weet je het toch niet zeker.' Het alternatief is namelijk de student wegsturen. Volgens het faculteitsbestuur komt het vaker voor dat studenten zonder inschrijving van de examinatoren toch het tentamen mogen maken. 'Dat is niet de bedoeling, hoe aardig het ook is bedoeld', aldus vice-decaan Jan Crijns. 'Want zonder inschrijving, geen cijfer.' De betreffende student maakt het tentamen dan voor niets. 'Het is gebleken dat universitaire regels niet altijd eenduidig werden gehandhaafd', schrijft het faculteitsbestuur over de tentamens. 'Waarvoor soms willekeur is ontstaan tussen studenten. Die willekeur willen we voorkomen door eenduidig te handhaven met medewerking van de examinatoren.' De problemen werden versterkt doordat studenten vergaten hun tentamen in inschrijf-

programma MyStudymap te bevestigen. 'De inschrijvingsprocedure is inmiddels verhelderd', vertelde Crijns. 'Het is een minder groot issue sinds het beroemde vinkje ter bevestiging van de inschrijving is verwijderd uit MyStudymap.' Inmiddels is er ook een coulancregeling ingevoerd, waardoor de studenten na de sluiting van de inschrijfperiode nog tot dag vijf voor het tentamen de tijd hebben om zich in te schrijven. 'Desondanks kwam het nog steeds voor dat er op locatie onduidelijkheden waren rond inschrijvingen. Maar als je niet staat ingeschreven, maak je het tentamen niet.' Het bestuur besloot dan ook met een oplossing te komen: het 'Team Toetssupport'. 'Het afnemen van de tentamens valt onder onze verantwoordelijkheid, maar we zijn uiteraard niet lijfelijk aanwezig', legde Crijns uit. 'Dus hebben we dit team een mandaat gegeven om dit voor ons te regelen. Teamleden zijn bij tentamens aanwezig om namens het faculteitsbestuur besluiten te nemen over bijvoorbeeld een inschrijving.' Die verantwoordelijkheid lag voorheen bij de examinator ter plaatse. 'Maar die is helemaal niet betrokken bij het inschrijfproces. Daarom is het fijn dat er nu een team aanwezig is bij tentamens. Mochten er onduidelijkheden zijn, kunnen de teamleden snel schakelen met het Onderwijs Informatie Centrum van de faculteit dat de inschrijvingen regelt.' Dit collegejaar was het team al aanwezig bij tentamens in het Universitair Sportcentrum, de Pieterskerk en de Hooglandse kerk. 'In de toekomst zal het team aanwezig zijn op alle tentamenlocaties om zorg te dragen voor het logistieke proces rond de afname van tentamens', aldus het bestuur. De docenten in de raad zijn blij met de maatregel. 'Heel fijn', vond personeelsraadslid Cecily Rose. Molier: 'De komst van dit team met een duidelijk mandaat is een goede zaak.'

Rechten: vaker tussentijds toetsen

Rechten start in collegejaar 2025-2026 met de vernieuwde bachelor. Maar komend collegejaar krijgen studenten al meer tussentijdse toetsen en vaker kortere tentamens.

DOOR VINCENT BONGERS

De vernieuwde bachelor van de rechtenopleiding gaat in collegejaar 2025-2026 van start', zei vice-decaan Jan Crijns tijdens de faculteitsraadsvergadering. 'Maar het is zonde om goede ideeën die we nu al kunnen realiseren in de ijskast te leggen.' De faculteit moet bezuinigen en komt met maatregelen die het 'studiesucces moeten bevorderen' maar ook deels een 'financiële achtergrond hebben'. 'Eerstejaars moeten in principe verplicht aanwezig zijn bij werkcolleges. Het bestuur wil nu inventariseren bij welke vakken al in 2024 die aanwezigheidsplicht gekoppeld kan worden aan 'kleine tussentijdse quizen en/of voorbereidende opdrachten'. De studenten moeten de opdrachten halen om mee te mogen doen aan het werkcollege. 'Ik weet niet of dat goed gaat uitpakken', vond studenteraadslid Carleyn Zengerink (ONS). 'Want als je twee werkgroepen hebt gemist mag je het tentamen niet doen. Deze combinatie kan juist averechts gaan werken.' Crijns begreep de zorg. 'We gaan het niet vormgeven op een manier waarop we het resultaat dat we beogen, niet behalen. Het moet niet zo zijn dat het missen van een opdracht, uitsluiting van het tentamen betekent.' Maar het bestuur wil studenten meer en eerder aan het werk krijgen. 'Dat vergt een stok achter de deur. We moeten nog verder verkennen hoe we dat het best kunnen doen.'

Een ander plan is dat er meer aandacht komt voor 'struikelvakken' met lage slagingspercentages. 'De opleidingsdirecteur gaat in gesprek met de vakcoördinatoren van deze vakken.' Personeelsraadslid Cecily Rose was kritisch op die maatregel. 'Een laag slagingspercentage betekent niet per se dat er iets is misgegaan. Een hoog percentage is ook geen teken van kwaliteit, eerder zorgwekkend. Het gevaar is dat docenten zich mogelijk gedwongen voelen tentamens makkelijker te maken.' 'Het is een gevoelig onderwerp', erkende Crijns. 'Nu spreekt de examencommissie docenten aan op hun slagingspercentage. Die commissie gaat echter alleen maar over toetsing.' Het bestuur wil ook dat er wordt gesproken over het onderwijs. 'Als een groot deel van de studenten een vak niet haalt, is er wel aanleiding voor een gesprek. Hoe zorgen we dat een vak doet wat het moet doen? De opleidingsdirecteur kan dat het beste doen. Het is zeker niet de bedoeling om dan te zeggen: het percentage moet omhoog, regel het maar.' Het bestuur wil ook onderzoeken of er vaker tentamens van twee in plaats van drie uur kunnen worden georganiseerd. Zo kan er op een dag een extra tentamen worden ingepland op het Universitair Sportcentrum. 'Ik vind dat te kort', zei Rose. 'Het kan wel, maar het moet niet de regel worden.' Crijns: 'We gaan inventariseren of het vaker kan, dat betekent niet alle tentamens twee uur zullen duren. Er worden trouwens ook al veel tentamens van twee uur afgenomen. Dat heeft te maken met digitaal toetsen. Typen gaat bij de meeste studenten sneller dan met een pen schrijven. Er zijn ook docenten die zeggen: die twee uur is bij mijn vak niet nodig.' Hoofd onderwijs- en studentzaken Niels van de Ven: 'Het is een optie, geen verplichting.'

Heel Leiden juicht, maar de verbinding hapert

Leeft het EK voetbal al een beetje bij studenten? In Café Barrera schreeuwen ze elkaar in het gezicht en hossen alsof het kampioenschap al binnen is. 'Alwéér leeg! Die kunnen lijken wel lek, joh.'

DOOR SJORS SCHAAP
FOTO ROB VAN DULEMEN

Een Minervaan ontbijt in het slecht verlichte keukentje van zijn studentenhuus aan het Rapenburg. Zijn kleine ogen verraden een korte nacht – het is zondagmiddag, half drie. Over een half uur begint de Europese campagne van het Nederlands voetbalelftal. 'We worden geen kampioen', stelt hij van boven zijn haverrouw. 'Ik heb het helemaal uitgezocht we komen tot de kwartfinale. Dan verliezen we van Portugal.' Een huisgenoot vult aan: 'Tegen die Silva's kunnen we niet op.' Een paar meter verder, op een met zeil overdekte binnenplaats, verkeren drie huisgenoten evenmin in een florissante staat-van-zijn, maar over het voetbal zijn ze optimistisch. Terwijl ze beamer aanslingeren voorspelt een van hen: 'Het wordt 2-0 zometeen. Polen mist Lewandowski. En natuurlijk worden we kampioen, daar móét je in geloven.' Toch is er nog weinig oranje in dit

de stoep sluiten steeds meer mensen aan en een enkeling draagt trots een oranje zweetband à la Memphis. Zoals vanouds wordt elke halve kans, vanaf Gakpo in minuut twee, met een luidruchtige 'OEHHH' beantwoord. Na de Poolse 1-0 wordt de schuldige verdediger gezocht en klinkt het Poolse scheldwoord 'Kurwa!' De Malen-fan blijft herhalen: 'Deze had Donyell gemaakt.'

'Ik stuur Koeman straks wel een mailtje'

In de 29e minuut gaat het los: Gakpo schiet de gelijkmaker binnen. Studenten omhelzen elkaar, schreeuwen intens in elkaars gezicht en hossen alsof het kampioenschap al binnen is. Vlak voor rust valt de regen plotseling met bakken uit de hemel. Gelukkig is er in Café l'Espérance wel zitplaats, het is er gemoedelijk. Bedrijfsleider Tom, student rechten, vertelt dat ook hij het volste vertrouwen in het kampioenschap heeft. 'Maar ik heb het niet echt gevolgd allemaal. Ik ben vooral bezig geweest met de voorbereidingen. Elke wedstrijd doen we iets speciaals: vandaag was er een Poolse lunch en vrijdag, als we tegen Frankrijk spelen, serveren we boeuf bourguignon. Maar in "l'Espe" gaat het later pas los. Je moet nu in de "Omapo" zijn (In de Oude Ma-

renpoort, red.), daar zit het geheid ramvol. Of de "Duke" (of Oz, red.), daar zijn de hardcore sportliefhebbers.' In de Duke of Oz staan voornamelijk Leidenaars, een paar studentes bespreken tennistactieken en welk schoeisel voor die sport werkt. Er wordt gehoopt op peterschap nu Malen en Wijnaldum zijn gebracht. Maar in de zestigste minuut is het spel stug, en van gepassioneerd meeleven is geen sprake. In de Oude Marenpoort is het nog rustiger. Aan een tafel lijkt een student te zitten: 'Sorry, I don't speak Dutch.' Onderweg terug naar Café Barrera is Wout Weghorst in de ploeg gekomen. Met zijn eerste balcontact scoort hij het winnende doelpunt. In de Haarlemmerstraat klinkt gejuich vanuit een studentenhuis boven een pinautomaat, seconden later schalt het over de Nieuwe Rijn. In De Waag is de goal alleen nog niet te zien. De internetverbinding hapert terwijl het twintigtal toeschouwers allang op de hoogte is. Pas na drie minuten wachten kan de rest extatisch meejubelen met Weghorst. Na de wedstrijd wordt in Barrera 'Viva Hollandia' gebruld, bier gemorst en vallen studenten elkaar in de armen. Jasper, student, verzorgt de nabeschouwing: 'Het was een goede eerste helft, maar de tweede helft was te statisch. Ik zou een andere opstelling gebruiken: 3-5-2. We hebben de twee beste wingbacks van de wereld; Drumfries en Maatsen móét je opstellen. Dat middenveld is verder prima met Xavi op 10, maar voorin zou ik Memphis en Malen zetten, of Zirkzee misschien.' Achtien miljoen bondscoaches? Hij lacht terwijl de zon weer gaat schijnen. 'Nee dit is echt beter, zo moet je het doen. Ik stuur Koeman straks wel een mailtje.'

Het kan altijd nog erger (alsof de academie nog niet skeer genoeg was)

Afgelopen winter ontmoette ik een man die in het bezit was van elektrisch verwarmde handschoenen. Gewoon, voor op de fiets. 'Kijk', zei hij opgewekt, 'hier zit de knop waarmee de handschoenen aan en uit worden gezet. Hier zit de ingang voor de oplader. Er bestaan van dit type ook sokken, maar die zou ik niet aanraden. Die verwarmen alleen het voorste gedeelte van de voet.' Mijn eerste gedachte: wat geweldig hoe die man dat zegt, 'de voet'. Niet 'je voet' of 'mijn voet', maar 'de voet' in abstracto. Het gaf hem meteen een aura van autoriteit. Ten tweede dacht ik aan de cro-magnonmens, en hoe die zou hebben gereageerd als je hem had verteld dat zijn soortgenoten over 40.000 jaar de beschikking zouden hebben over handschoenen met elektrisch verwarmingselement, en tevens sokken die weliswaar niet de gehele voet verwarmen maar toch alvast het voorste gedeelte daarvan. Dat zulks nog in het verschiet lag – ik denk niet dat cro-magnon het had kunnen bedenken.

En tot slot vroeg ik me af, mijn blik rustend op die voorverwarmde handschoen: wat is eigenlijk de bovengrens aan de hoeveelheid comfort die goed is voor een mens? Zelf ben ik van nature juist niet zo geneigd naar het comfortabele. Boodschappen doe ik bij de ietwat schmutzige Dirk verderop in mijn straat, in plaats van de geriefelijke Albert Heijn naast de deur. Toen ik in Engeland studeerde, reisde ik in de vakanties altijd op en neer naar Nederland per Flixbus, veertien uur van deur tot deur. Ik slaap al twaalf jaar op hetzelfde derdehands IKEA-matras, dat ik in mijn studententijd ooit gratis overnam van een huisgenoot.

Ik geef grif toe dat een en ander voor een deel verklaard kan worden door ingebakken skeerheid (armzaligheid; krenterigheid – vertaal ik even voor de in leeftijd en/of slappe was wat ruimer bedeelde lezer). Voor een ander deel wordt mijn sobere leefwijze ingegeven door de oprechte overtuiging dat de iets minder comfortabele optie vaak gewoon best prima is (wat de Flixbus betreft ben ik daar trouwens inmiddels wel van teruggekomen, maar met dat verhaal wil ik jullie niet belasten). Maar deels is mijn lichte afkeer voor comfort ook ideologisch van aard. Ergens in mijn hoofd zit toch het idee dat het niet goed is om het jezelf gemakkelijk te maken; dat afzien een teken is dat je lekker bezig bent; dat er een zekere schoonheid schuilt in het eeuwige 'sja-rvelen en sjoeften', zoals we dat in het Limburgs zeggen.

Hoe ongezonder zo'n levenshouding ook moge zijn, een lichte fetisj voor het oncomfortabele komt goed van pas in de academische wereld anno 2024. Daarin is comfort namelijk ver te zoeken. Deels komt dat door de aard van het werk dat we doen als wetenschappers: het constant bevragen van ideeën die anderen als zekerheid peneren; het constant bevraagd worden over de bevindingen die jij op jouw beurt aan de wereld presenteert – het is zowel machtig interessant als ongelofelijk vermoeiend. Maar het gebrek aan comfort in de hedendaagse academie hangt ook samen met de keuzes die er in de afgelopen decennia gemaakt zijn over de organisatie en financiering van wetenschappelijk werk in ons land. Lang verhaal kort: er kwam steeds meer competitie en steeds minder geld en nu is iedereen overspannen.

Toch kan het altijd erger, zo lijkt de aanstaande coalitie te willen bewijzen met haar plan om de komende tien jaar nog eens 8,7 miljard te bezuinigen op onderzoek, onderwijs en innovatie. Hoe het nieuwe kabinetbeleid zal uitpakken, valt natuurlijk nog te bezien, maar het lijkt mij waarschijnlijk dat er straks aan onze universiteiten nog minder banen te vinden zullen zijn voor vers gepromoveerde academici als ik; nog minder vaste contracten; nog minder onderzoeksgelden; nog minder middelen om werkdruk te verlichten. Comfortabeler wordt het er in ieder geval niet op. Begrijp me niet verkeerd, voor ons wetenschappers hoeft de academie echt geen elektrisch verwarmde handschoen te zijn. Maar een beetje minder skeerheid dan dit – daar mogen we denken ik best om vragen.

Josette Daemen is postdoctoraal onderzoeker aan het Instituut Politieke Wetenschap van Universiteit Leiden

Hoe zit het met de rechtsstaat?

Marc Hertogh, plaatsvervangend voorzitter van de Staatscommissie rechtsstaat, spreekt tijdens een actualiteitencollege of het nieuwe kabinet de rechtsstaat in de ijskast heeft gezet. 'Het heeft niet zoveel zin in de paniekstand te schieten.'

DOOR MARCIELLE VAN DER KRAAN

Is het nieuwe kabinet een bedreiging voor onze rechtsstaat?

'Er zijn zeker serieuze zorgen en het is belangrijk om waakzaam te blijven. Maar het heeft niet zoveel zin om alleen maar heel erg te somberen en in de paniekstand te schieten. In het hoofdlijnenakkoord staat: "Wij bewegen ons binnen de grenzen van de rechtsstaat en van de democratie." Het is op zich al opvallend dat je dat moet opschrijven, maar ik ga er voorlopig vanuit dat dit kabinet doet wat ze belooft. Ik denk wel dat het heel goed is voor ons allemaal om heel nauwgezet alle uitspraken en alle beslissingen van het kabinet op de voet te volgen.

'Het is in de eerste plaats natuurlijk al heel opmerkelijk dat je met elkaar moet afspreken wat de grondwet en de rechtsstaat precies inhouden. Tot nu toe was dat namelijk vanzelfsprekend.

'Maar in het hoofdlijnenakkoord staat best een aantal goede dingen, zoals de invoering van een laagdrempelige vorm van wijkrechtspraak en dat rechters de mogelijkheid krijgen om aan de Grondwet te toetsen, wat bijvoorbeeld bij de toeslagenaffaire niet gebeurde. Maar er zijn ook zaken waarover we ons zorgen moeten maken.'

Zoals?

'Op het gebied van vreemdelingenrecht wordt bijvoorbeeld de rechtsbescherming beperkt. Voor een asielaanvraag kun je nog maar bij één rechterlijke instantie terecht. Het is dus niet langer mogelijk om in hoger beroep te gaan wanneer de aanvraag wordt afgewezen. 'Ik vind het best wel bijzonder dat dat zomaar kan worden gedaan. Maar het past ook wel een beetje in een trend van de afgelopen jaren waarin de rechtsstaat is verwaarloosd en niet voldoende serieus is genomen. Andere waarden als snelheid, efficiëntie of bezuinigingen worden vaak belangrijker gevonden. In dat licht zijn de maatregelen uit het hoofdlijnenakkoord niet verrassend.

'De rechtsstaat maakt niet waar wat ze belooft aan burgers en dat moet de komende jaren worden hersteld. De staatscommissie denkt dat daar minstens 1,6 miljard euro voor nodig is. In het hoofdlijnenakkoord trekt het kabinet er niet meer dan 200 miljoen euro voor uit, maar je kunt dat herstel alleen serieus nemen als je daar ook echt in gaat investeren.'

In hoeverre zijn burgers beschermd voor inperkingen van rechtsbescherming?

'Om de burger tegen de overheid te beschermen hebben we een hele rits aan instituties verzonnen. We hebben daarnaast maatregelen gericht op het bieden van rechtsbescherming en het ondersteunen van burgers. Dat hele bouwwerk samen noemen we de rechtsstaat. De rechtsstaat is veel breder dan een boodschappenlijstje met allemaal wetten en maatregelen. Het staat voor een cultuur die je met elkaar uitdraagt van dingen die je belangrijk vindt. 'Als je kijkt naar de wetten en procedures die we hebben, ziet het er denk ik heel netjes uit in Nederland. We hebben het best goed op orde. Maar, kijk nou eens hoe dat in de praktijk uitwerkt. Er is een enorme kloof tussen de theorie en de praktijk.'

Hoe zal dit kabinet de rechtsstaat achterlaten?

'De rechtsstaat is op dit moment, dankzij voorgaande kabinetten, in een staat van verwaarlozing. Ik durf niet te zeggen hoe dat over vier jaar zal zijn. Er is alleen nog nooit zoveel aandacht geweest voor de rechtsstaat als nu. Door allerlei omstandigheden: door de landelijke verkiezingen, de Europese verkiezingen, maar ook door alles wat er is misggaan, zoals de toeslagenaffaire. Iedereen kijkt mee, iedereen heeft ideeën en iedereen heeft voorstellen. Dat vind ik hoopgevend.'

Actualiteitencollege: De rechtsstaat in de ijskast? Met Marc Hertogh, Kutsal Yesilkagit en Carola Schoor. Schouwburgstraat 2, vrijdag 28 juni 16.00 u, gratis

'Oh Eppo, waar begin je aan?'

Eppo Bruins zal als nieuwe minister van hoger onderwijs 'proberen te redden wat er te redden valt', voorspellen zijn oud-collega's bij natuurkunde in Leiden, waar hij eigenlijk hoogleraar zou worden. 'Ik zal mij ook verzetten tegen zijn bezuinigingen.'

DOOR VINCENT BONGERS
ILLUSTRATIE MICHEL WALRAVE

Toen hoogleraar experimentele natuurkunde Tjerk Oosterkamp hoorde dat zijn voormalig collega Eppo Bruins namens de partij Nsc was voorgedragen als minister, was het eerste wat hij dacht: 'Oh, oh, Eppo, waar begin je aan?' Bruins (54) was van 2004 tot 2008 manager van het Leids Instituut voor Onderzoek in de Natuurkunde (LION), daarnaast was hij ook twee jaar *science manager* van het Lorentz Center. 'Gezien zijn achtergrond vind ik het een wonderlijke keuze', zegt Oosterkamp. 'In een kabinet met de ChristenUnie zou hij een fantastische minister zijn, maar nu gaat hij samenwerken met een paar collega's die domme dingen zeggen. Dat lijkt me lastig. Die mevrouw (Reinette) Klever (PVV, red.) van Ontwikkelingssamenwerking bijvoorbeeld, die zegt: "Schaf die samenwerking maar af." Zo zit Eppo echt niet in elkaar.' 'Je kunt je bedenkingen hebben over de ploeg', vindt ook hoogleraar experimentele natuurkunde Jan van Ruitenbeek. 'Hij zal de nodige keren botsen.'

'We boffen juist met hem als minister', stelt natuurkundehoogleraar (leerstoel: theorie van de vaste stof) Carlo Beenakker. 'Als hij "nee" had gezegd, komt er een onbenul die veel schade aanricht. Ik was onlangs bij de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek en daar was iedereen opgelucht dat er nu geen klimaatontkenner of antivaxer komt. We mogen dankbaar zijn dat Eppo het wil doen.'

Sense Jan van der Molen, de huidige wetenschappelijk directeur van het LION zegt dat hij 'totaal niet verrast' was. 'Wat betreft zijn cv is hij de juiste man op de juiste plaats.'

Beenakker heeft nog een nieuwtje: 'Het is natuurlijk wel jammer dat Bruins net door Leiden was binnengehaald als hoogleraar.' Als hij de verbazing op het gezicht van de verslaggever ziet: 'Oh, dat wist je nog niet? Prachtig natuurlijk, maar dat gaat nu uiteraard niet door. Voor Leiden is dit een verlies.'

'Ik heb gehoord dat het rond was', weet Van Ruitenbeek. Van der Molen wil het hoogleraarschap niet bevestigen. 'Geen commentaar.' 'Sorry', antwoordt hoogleraar wetenschapscommunicatie Ionica Smeets desgevraagd. 'Kan ik niets over zeggen!'

'Ik heb hem destijds aangenomen als instituutsmanger toen ik wetenschappelijk directeur was', zegt emeritus hoogleraar experimentele natuurkunde Peter Kes. 'Het is een fijne vent. Hij is tamelijk ambitieus en had ook toen al politieke interesses. Hij zei al vrij snel dat hij de managersfunctie als een tussenpositie zag. Het is misschien een beetje cynisch, maar ik heb hem een mail gestuurd waarin ik hem niet feliciteer maar wel schrijf: "Doel bereikt!"'

Oosterkamp was in 2004 beginnend universitair docent. 'Ik heb toen met twee collega's een bedrijf opgericht, een spin-out van de universiteit. Eppo heeft ons toen begeleid: een heel prettige man die altijd met je meedenkt en niet bang is voor nieuwe dingen.' 'Hij was enthousiast en koppelde dat aan dienstbaarheid', vertelt Van der Molen. 'Als er problemen waren,

zei hij: "Ik los het voor je op". En dat deed hij ook. Ik dacht soms: "Jeetje, best rottig dat hij dat klusje moet oppakken", maar hij vond problemen oplossen juist leuk.'

Bruins had oog voor de combinatie fundamentele wetenschap en praktische toepassingen. 'Hij had een roeping om de wetenschap in verbinding te brengen met de maatschappij. Hij is daar heel vasthoudend in, het is geen trucje. Het verschil tussen een kilowatt en een kilowatt-uur is lang niet iedereen in de Kamer duidelijk. Eppo legde uit dat in de politiek emoties óók feiten zijn. Voor ons is dat een andere wereld, maar hij kan daarmee omgaan.'

Als bestuurder had hij ook oog voor gezelligheid, herinnert Van der Molen zich. 'Plots stonden er dan van die treinbankjes in de kantine in het Huygenslab. Dat gaf een intiemer sfeertje aan die grote ruimte, alsof je in een coupé zat. Eppo had die dan ergens op de kop getikt.' De deur van zijn kantoor stond altijd open. 'Maar als hij hard aan de slag moest, trok hij zich even terug in een geheime kamer ergens in het gebouw. Geen idee waar, slechts een paar medewerkers wisten dat.'

Een vriend van hem organiseerde ballonvaarten, weet Van Ruitenbeek nog. 'In de weekenden ging Eppo vaak mee om achter een luchtballon aan te rijden om die na landing weer op te pikken.' Gaandeweg regelde Bruins ballonvaarten voor medewerkers die goed gepresteerd hadden. Kes: 'Op den duur had de faculteit zelfs een eigen luchtballon. Volgens mij ligt dat ding nog wel ergens in het gebouw.'

Maar het draaide niet alleen om gezelligheid. 'Hij was een groot voorstander van de zogenaemde grillsessies: medewerkers die subsidieaanvragen deden, kregen dan ter voorbereiding echt lastige vragen. Zo'n man is het ook.'

In het hoofdlijnenakkoord staat dat Bruins een miljard moet bezuinigen op het hoger onderwijs. Het is zijn opdracht 'om binnen de gegeven financiële kaders ervoor te zorgen dat alles wat goed en van waarde is de kans krijgt om te bloeien, ook in de komende periode', zegt hij daarover op de site van Nsc. Zijn motto: 'Kennis is de enige grondstof die nooit opdraakt.'

Oosterkamp maakt zich grote zorgen over de bezuinigingen. 'Het hoger onderwijs wordt afgeknepen omdat het links hobbyisme zou zijn, terwijl het juist in de breedte moet worden verbeterd.' 'Dit zijn echte klappen', zegt Van der Molen. 'Eppo krijgt te maken met studenten die demonstreren tegen de langstudeerboete en universiteiten die zich verzetten tegen bezuinigingen. Daar zal ik ook aan meedoen. We hebben mensen aangesteld met de sectorplannen. Dat geld is al toegezegd, maar lijkt te worden teruggetrokken. Als dat daadwerkelijk gebeurt, hebben we een probleem.'

'Hij zal proberen te redden wat er te redden valt', hoopt Oosterkamp. 'Ik wens hem daarvoor veel wijsheid toe.'

'Hij moet nu samenwerken met ministers die domme dingen zeggen'

De kernfysicus die God vond toen hij meezong met een gospelkoor

Eppo Egbert Willem Bruins (54) studeerde natuurkunde aan de Universiteit Utrecht en promoveerde daar in 1995 op het proefschrift *The neutron magnetic form factor*. In 2012 vertelde hij in het *Nederlands Dagblad* dat hij niet 'uit een gelovig nest' komt, maar op zijn negentiende God vond, toen hij meezong met het gospelkoor waarvan hij pianist was. 'Bij het nummer "And in that day" zei de dirigent: "Als je die tekst niet gelooft, kun je het niet zingen". Ik legde dat naast me neer. Toen het lied werd gezongen, verstomde ik. Ik kon geen geluid meer uitbrengen. Er kwam iets over me en ik wist dat het waar was. God heeft me nooit meer losgelaten. De ontdekking dat je als intelligent mens echt in God kunt geloven, wow. Dat voelt heel rijk.' Bruins voelt zich betrokken bij Israël. Op Twitter steunde hij de brief van de 15 rectoren waarin zij weigerden de banden met Israëlische instellingen te verbreken. 'Het getuigt van moed en leiderschap dat alle universiteiten hierin samen optrekken.' Ook is hij volgens zijn LinkedIn-profiel president van de Nederlands-Israëlische Kamer van Koophandel, een organisatie die Nederlandse bedrijven helpt om actief te worden op de Israëlische markt en vice versa.

Tot 2011 was Bruins lid van het CDA. Maar hij stapte over naar de ChristenUnie omdat 'het CDA van de C is afgedwaald'. Voor de ChristenUnie zat hij van 2015 tot 2021 in de Tweede Kamer. Gedurende zijn ministerschap voor Nsc zegt hij zijn lidmaatschap van de CU op.

Bruins is officieel voorzitter van de Adviesraad voor Wetenschap, Technologie en Innovatie die de regering en de Eerste en Tweede Kamer advies geeft. Op 8 juni gaf hij in die hoedanigheid nog het advies aan 'de toekomstige coalitiepartijen' niet te 'stoppen met het Nationaal Groeifonds, het investeringsfonds van de overheid dat het duurzame verdienvermogen van Nederland moet versterken', liet hij weten via de site van die raad. 'Een land dat hierin niet planmatig investeert heeft geen toekomst.' Het kabinet waarin hij toetreedt wil het fonds per direct opheffen.

Is de werksfeer bij archeologie ‘ongezond’, zoals de onderzoekscommissie onlangs constateerde? *Mare* maakte een rondgang langs vrouwelijke archeologen. ‘Bij één docent moet je uitkijken als je een kort rokje draagt, de andere jat je data, en een derde gaat boos tegen je schreeuwen.’

DOOR MARK REID
FOTO THE BRITISH MUSEUM

Met de docent in de tent

Is er wel of niet structureel sprake van seksisme en machtsmisbruik bij de faculteit archeologie? Die vraag is actueel nadat de universiteit vorige maand openbaarde dat hoogleraar Caribische archeologie Corinne Hofman en haar partner Menno Hoogland drieëndertig jaar wegwamen met wangedrag, intimidatie, drankmisbruik en diefstal. Hoewel het onderzoeksrapport benadrukt dat de twee ‘verantwoordelijk zijn voor hun eigen gedrag’ waren hun misdragingen ‘in belangrijke mate mogelijk gemaakt door de omgeving’. Volgens de onderzoekers is de ‘cultuur in de faculteit ongezond’. Dat beeld werd begin juni beaamd door een opinie-stuk in *Mare* van een anonieme archeoloog: ‘Het wangedrag bij archeologie is structureel en seksisme wijdverspreid’. In een reactie schreven acht vrouwelijke archeologen vervolgens dat beeld niet te herkennen. Volgens hen viel het allemaal wel mee met het seksisme: ‘Op onze faculteit lopen géén Andrew Tate-achtige vrouwonvriendelijke monsters rond, maar hardwerkende en gepassioneerde academici.’ *Mare* sprak de afgelopen weken met zeven vrouwelijke medewerkers, oud-medewerkers en oud-studenten die de laatste tien jaar aan de universiteit studeerden, werkten of dat nog steeds doen. Uit angst voor repercussies of reputatieschade willen zij anoniem blijven. Meerdere van hen benoemen hierbij expliciet hoe klein het vakgebied is en hoe snel je als ‘probleemgeval’ buitengesloten kan raken.

Ze schetsen alle zeven een beeld van een machocultuur waar veel wordt gedronken en klagen moeillijk is. En over één ding zijn ze het allemaal eens: de klachten die tegen Hofman zijn ingediend, althans zoals die naar buiten zijn gekomen in het rapport, zijn geloofwaardig. ‘Ik ben niet verbaasd’, zegt een oud-medewerker. ‘Wat er in het rapport staat herken ik volledig.’ Het verbaast de archeologen wel dat Hofman de enige is die publiekelijk tot de orde is geroepen, terwijl de hoogleraar Caribische archeologie lang niet de enige zou zijn die zich schuldig zou maken aan allerlei vormen van wangedrag. ‘Toen er wel bekend was dat het om een archeoloog ging, maar Hofmans naam nog niet naar buiten was

gekomen, waren mensen aan het speculeren wie het kon zijn’, zegt een medewerker van de faculteit. ‘Er waren meerdere promovendi die op basis van de inhoud van het rapport vermoedden dat het misschien om hun begeleider zou kunnen gaan, maar het niet zeker wisten. Naast Hofman gingen er namen rond van nog zeker vier andere hoogleraren waarvan het niemand zou verbazen als zij wegens hetzelfde soort pestkoppengedrag zouden worden ontslagen. Ik vond het heel kwalijk dat sommige van hen aanwezig waren bij de stafmeeting over het ontslag en daarzaten van “Goh, wat erg allemaal.” Ik kon alleen maar denken: jij doet precies hetzelfde.’ Anderen omschrijven de houding van de faculteit als ‘hypocriet’, of noemen het ‘meten met twee maten’. Ze uiten ook hun zorgen dat het bestuur met het ontslag van Hofman wil doen alsof er nu definitief afgerekend is met wangedrag binnen de faculteit, terwijl dat volgens hen nog lang niet het geval is.

De archeologen onderschrijven veel van de klachten over alledaags seksisme die zijn beschreven in het opiniestuk ‘Het wangedrag bij archeologie is structureel en wijdverspreid’. Bijvoorbeeld dat vrouwen tijdens vergaderingen onderbroken worden, of als secretaresses worden gezien die de post kunnen aannemen. Een promovendus zegt: ‘Dat opiniestuk werd gedeeld in een whatsappgroep met collega’s en het kreeg daar veel herkenning en hartjes.’ ‘Mannen worden omschreven op basis van hun kunnen, vrouwen op basis van hun uiterlijk’, zo vat een van de archeologen het samen. Dat acht vrouwelijke archeologen vervolgens een weerwoord schreven in *Mare* waarin ze stellen dat seksisme niet bestaat, stuit dan ook op verwarring. ‘Als er vrouwelijke medewerkers zijn die dit soort dingen nog nooit hebben meegemaakt, ben ik blij voor ze, maar dat betekent niet dat er geen structurele problemen zijn’, zegt een promovendus. Wat ook terugkomt in veel verhalen is dat veldwerk een perfect recept lijkt voor allerlei misstanden. Studenten en jonge medewerkers gaan weken- of maandenlang naar een – vaak geïsoleerde – opgraving, waar ze werken en slapen in nabijheid van docenten, van wie ze af-

hankelijk zijn voor het voltooien van hun studie en in hun latere carrière. In combinatie met de alcohol die ‘alom aanwezig’ is, lijkt het een recept voor misstanden. ‘Op veldwerk raken grenzen snel vervaagd, zeker als je jonge studenten hebt die ver van huis zijn, in een onbekende omgeving, en er alcohol in het spel is. Er is een machocultuur waarbinnen het genormaliseerd is dat staf daar gebruik, of misbruik van maakt’, aldus een promovendus. Een oud-student vertelt dat ze op haar eerste dag op een opgraving van de veldwerkleiding een pets op haar billen kreeg.

Een van de medewerkers die *Mare* sprak durfde een inschatting te maken van hoe wijdverbreid seksueel contact tussen studenten en docenten is: ‘Ik denk dat ongeveer de helft van de senior staf, inclusief de hoogleraren, ooit wel iets seksueels heeft gedaan met een student.’ Andere archeologen die *Mare* sprak beoordeelden deze inschatting als grofweg accuraat. Een van hen voegt toe: ‘Het zijn er genoeg om een substantieel probleem te zijn. Een deel van de staf is ook getrouwd met oud-studenten.’

‘Ik heb een aantal jaar geleden gezien hoe een docent de ouders van een onervaren student geruststelde dat alles goed zou gaan op veldwerk. Die student was nog nooit lang alleen van huis geweest. Op de eerste avond lag ze bij de docent in de tent’, zegt een oud-student. Meerdere archeologen vertellen over het bestaan van een informeel netwerk waarmee vrouwen en jonge archeologen elkaar proberen te behoeden voor bepaalde docenten. Een oud-student beschrijft het advies dat ze kreeg toen ze niet lang geleden een begeleider zocht: ‘Corinne Hofman werd me juist aangeraden, want zij zou je in ieder geval niet proberen te betasten zoals sommige andere docenten.’

Een andere archeoloog zegt dat studenten elkaar adviseren voor welke docenten je moest oppassen: ‘Bij deze docent moet je uitkijken als je een kort rokje draagt, die onderzoeker jat je data, en een derde gaat boos tegen je schreeuwen.’

Ook andere oud-studenten en medewerkers beschrijven dat ze stilte advies van anderen kregen om toch maar niet op veldwerk te gaan met sommige docenten, of om ten minste heel goed op te passen. Volgens een oud-medewerker die nog steeds in de archeologie werkt is het ‘nog steeds normaal om voordat je voor het eerst gaat samenwerken met iemand die je nog niet kent, eerst aan je collega’s te vragen of diegene wel koosjer is’. ‘Ik kwam recent van veldwerk terug, toen kwamen er drie collega’s naar me toe om te vragen of ik niks vervelends had meegemaakt, of ik misschien ergens over wilde praten’, vertelt een promovendus. ‘Er was gelukkig niks gebeurd, maar ze wisten dat ik op veldwerk was geweest met iemand die een slechte reputatie heeft en wilden checken of alles in orde was.’

Ook buiten veldwerk om vindt ongepast gedrag plaats. Ze bespreken stafleden publiekelijk of er aantrekkelijke studenten bij hun colleges zitten of meegaan op veldwerk, of pochen ze dat ze whatsappberichten van studenten krijgen. Volgens de archeologen worden zulke

docenten tegenwoordig weliswaar vaker aangesproken op dit soort uitingen, maar nog lang niet altijd.

Wel zeggen meerdere archeologen tegen *Mare* dat er de afgelopen jaren een verbetering gaande is: jongere generaties archeologen zijn zich meer bewust van grensoverschrijdend gedrag, durven collega’s daar eerder op aan te spreken of zijn bereid om klacht in dienen. De vorig jaar vernieuwde facultaire gedragscode vinden ze een stap in de juiste richting. Zo stelt de code dat er altijd iemand van de veldwerkleiding nuchter moet blijven en is er een verbod op seksuele relaties tussen stafleden en studenten. Ook is de faculteit bezig met *active bystander*-cursussen, waardoor medewerkers aangespoord worden zich uit te spreken als ze misstanden zien.

‘Door de jaren heen zijn dingen niet altijd gelopen zoals je zou willen’, zei vice-decaan Alex Geurds in 2023 tegen de faculteitsraad. ‘En alcohol speelt daarin een rol.’ Toch blijft het volgens de archeologen lastig om een klacht in te dienen. Zowel de faculteit als het vakgebied zijn kleine werelden: de kans dat je later in je studie of carrière nog met een beklagde te maken krijgt, is erg groot. ‘Wat als degene tegen wie je een klacht in wilt dienen de enige is die actief is in het onderwerp dat je interesseert?’ Je moet dan ‘afwegen of je een klacht indient of gewoon even doorbij’.

‘De machtsverhoudingen binnen archeologie zijn erg scheef’, zegt een promovendus. ‘Als je klaagt, krijg je de reputatie van probleemgeval en dan word je makkelijk buitengesloten. Daarom zijn mensen bang om te klagen en daarom zie je nu ook dat iemand als Corinne Hofman tientallen jaren met wangedrag kan wegkomen.’ Dat archeologie in Leiden een eigen faculteit vormt, en niet zoals in sommige andere steden is ingebed in een grotere faculteit als Sociale Wetenschappen, maakt het extra beklammend. ‘Degene bij wie je de klacht vertrouwelijk moet indienen kan een naaste collega, kamergenoot of goede vriend zijn van degene over wie je klaagt. Dat maakt het, zeker voor studenten, moeilijk om in te schatten of en het vertrouwen te hebben dat je klacht goed wordt afgehandeld, en jij als klager wordt beschermd.’

Een oud-promovendus zegt dat ze zich wel heeft durven uitspreken. ‘Maar dat was omdat ik het geluk had dat ik een fantastische begeleider had die mij beschermde. Dat was mijn voordeel, maar ook toeval.’

‘De faculteit wordt diverser, op meerdere manieren’, zegt een promovendus. ‘Dat vind ik erg mooi en ik denk dat dat mensen ook helpt in te leven in de ervaringen van mensen met een ander perspectief. Daar ontbrak het nogal aan in de brief van acht archeologen vorige week. Ik zou het erg jammer vinden als mensen door die brief nu niet naar voren durven te komen als ze iets hebben meegemaakt.’

‘Over het algemeen ben ik blij dat ik aan deze faculteit werk. Er zijn zeker veilige eilandjes waarbinnen ik prettig kan werken, maar aan de organisatie ligt een structuur ten grondslag waardoor allerlei wangedrag kan blijven voortduren.’

Reactie faculteitsbestuur: ‘Wij voeren gesprekken over cultuurverandering niet via de media’

Mare heeft het faculteitsbestuur van de Faculteit Archeologie om een reactie gevraagd en vroeg onder meer of het bestuur bekend is met klachten tegen andere stafleden. Ook werd aan het faculteitsbestuur gevraagd of het als een probleem wordt gezien dat studenten en stafleden een grote drempel ervaren om een klacht in te dienen en zo ja, wat het bestuur hieraan wil doen. Daarnaast vroeg *Mare* of het bestuur de schatting dat de helft van de senior staf seksueel contact heeft gehad met studenten accuraat vindt. Het faculteitsbestuur wilde niet direct ingaan op de vragen, maar kwam wel met een algemeen statement: ‘We betreuren het zeer dat (oud-)medewerkers en (oud-)studenten nare en ontoelaatbare zaken hebben

meegemaakt aan onze faculteit. De ingezonden brieven aan *Mare* van de afgelopen twee weken, net zoals de personeelsmonitor, de promovendimonitor en de rondgang van *Mare*, laten zien dat de ervaringen heel divers zijn. ‘Om deze reden heeft het college van bestuur opdracht gegeven tot een cultuurveranderingstraject. Er wordt nu hard gewerkt aan de selectie van de bureaus die onze faculteit hierbij gaan begeleiden. We hebben er vertrouwen in dat daarin ruimte is voor elk geluid, voor helling van eenieder en voor (organisatie)verbeteringen die onze faculteit weer gezond zullen maken. Het faculteitsbestuur kiest ervoor de komende tijd de volle aandacht te geven aan dit traject en om gesprekken hierover niet via de media te voeren.’

Biercantus bij Quintus, 2010

Het toga-feest, georganiseerd door het dispuut Olympus, april 2010

Om 02:00 uur begonnen de gouden uren

Deze zomer viert Quintus haar negende lustrum. Vijf verenigingsvoorzitters uit verschillende decennia blikken terug op de afgelopen 45 jaar. ‘Wendbaarheid zit in ons DNA.’

DOOR ELSE VAN DER STEEG
FOTO'S TACO VAN DER EB

I. Het begin

‘Als je oprichter bent, blijf het je kindje’, zegt Ben van Noort, een van stichters van Algemene Leidse Studentenvereniging Quintus, in 1979. ‘Ik zat bij Augustinus, een schizofrene vereniging op dat moment. Er waren twee kampen: een groepje dat chocomelk dronk, op geitenwollen sokken rondliep en lang haar had – dat had ik overigens ook – en een groepje dat een studentenvereniging wilde handhaven.’ Een brand in het pand bij Augustinus in januari 1978 gaf het extra zetje. ‘Er gingen stemmen op van: dit wordt nooit meer wat. Bestuurders van de Plaatselijke Kamer van Verenigingen (PKVV) zeiden: “De verenigingen zitten vol.” Maar in augustus had ik genoeg mensen bij elkaar: er kwamen in de El Cid 250 leden bij. Dat was wel even schrikken, dat een nieuwe vereniging gelijk zoveel nieuwe leden kon trekken hadden we niet verwacht.

‘Augustinus was destijds los zand, met clubjes die snel uit elkaar vielen. Mijn dispuut bij Quintus, Olympus, bestaat al 45 jaar, daar heb ik vrienden voor het leven. Het bestuur en de vereniging wisselen ieder jaar. Stabiliteit moet komen door structuren die langer blijven zitten. Denk aan besturen voor het gebouw, reünisten, goede doelen. Continuïteit krijg je niet met studenten. Daarvoor, maar ook voor toezicht, moet je een goede geleding hebben van oudere mensen, jongere mensen en studenten.’ Ieder jaar komen de nieuwe besturen bij Van Noort langs in zijn huis in Ermelo, voor kennismaking, ‘een beetje snuffelen’, en het doorspreken van het beleid. Ook voorzitters uit latere jaren voelen de verbinding met de vereniging nog steeds. ‘Met mijn bestuur gaan we nog steeds elk jaar samen een weekend weg’, vertelt Nienke de Wit, voorzitter in 1991-’92. ‘Ik heb in onze groepsapp gevraagd waar ik het in dit interview over moet hebben.’ Marcelle Breemans, voorzitter in 2005-’06, deed precies hetzelfde. ‘We spreken elkaar nog regelmatig, het voelt als gis-

teren maar het is al twintig jaar geleden. Toen ik begon met studeren was de gulden er nog. Er waren nog geen sociale media. Het adres en vaste telefoonnummer van je huis stonden in de almanak, echt andere tijden.’

II. De ontgroening

‘Je moet goed evalueren hoe dingen gaan en van je fouten leren’, zegt Van Noort doelend op het afschaffen van de verenigingsbrede ontgroening in 2001 die werd vervangen door een mildere kennismakingstijd (KMT). Daarmee was Quintus een koploper onder studentenverenigingen. ‘De interactie tussen commissie en leden: dat moet een spel zijn. Het mag best af en toe zuur zijn, maar het moet een spel blijven. Dat gaat fout bij verenigingen, als mensen niet meer weten dat er een spel gespeeld moet worden. Wij dachten, dit is fout: studenten hebben dat niet door.’

De Wit: ‘Je merkte dat er maatschappelijke weerstand kwam. Het is goed dat het een andere vorm heeft gekregen. Ik heb prima herinneringen aan de ontgroeningsperiode met een week werken in de bollenvelden. Ja, het was fysiek zwaar: je slaapt weinig, bent moe, vies en stinkt. Maar er zat heel veel humor in de periode. Het idee zelf vind ik een heel prima in-steek. Het gaat om grenzen en om jezelf leren kennen: wie ben ik? Wat doe ik in een groep? Het heeft echt een functie. Maar ik denk dat het gaandeweg harder en fysieker werd. Dat is het moment geweest om te reflecteren: wat is ook alweer de bedoeling van ontgroening?’ Breemans: ‘Ik werd lid in 2001, het eerste jaar na die omslag. Je wil voorkomen dat iedereen alleen maar in zijn dispuut dingen onderneemt. Daar is die KMT voor: kennismaken met de hele vereniging. Disputen hebben ook een KMT, als vereniging draagt je daar ook de verantwoordelijkheid voor. Als bestuur voerden we gesprekken met disputen en lieten ze convenanten ondertekenen: weet dat je dit onder de vlag van Quintus doet.’

Stijn van den Wijngaard, voorzitter in 2013-’14: ‘Er is een jaarlijkse bijeenkomst waarin wordt gepraat over wat er kan als je zo’n initiatieritueel organiseert als dispuut. Ik was daar een paar jaar geleden, en dan zie je toch dat daar op een veel volwassener en veel opener manier over wordt gepraat dan in mijn tijd. De vereniging heeft echt een zelfreinigend vermogen.’

III. De mores

Dat Quintus relatief jong is vergeleken met de andere vier grote studentenverenigingen voorkomt verstarring, vermoedt De Wit. ‘Historie heeft veel te bieden, maar het kan je ook beperken. Wendbaarheid zit in het Quintus-DNA. Er waren geen mores die dingen in de weg stonden. Geen paradigma’s die belemmeringen opwierpen. Het gevaar bij 45 jaar oud is dat dat wel komt, maar dat gevoel heb ik niet.’ De Wit was in 1991 de derde vrouwelijke voorzitter van de vereniging. ‘Binnen Quintus was het niet zo’n ding, maar extern werd er gek tegenaan gekeken. Ik heb zelfs een wedstrijd afgesloten met de voorzitter van Laurentius Rotterdam, over wanneer zij de eerste vrouwelijke voorzitter zouden krijgen: ik zei voor 2006 en hij daarna. Het werd uiteindelijk 2010.’ Inmiddels telt de vereniging 31 disputen en zo’n 1700 leden. De Wit: ‘Je komt als jongerejaars in een dispuut met ouderejaars die je meevoeren. Niet met het idee: ik ben ouder, dus ik heb gelijk. Je zit niet in de sfeer dat je naar beneden gaat “trappen”. Elk dispuut heeft een eigen identiteit, gewoontes, rituelen, kleding. Het zorgt voor kleurrijke borrelavonden: grijs jasje met oranje mouw, rode broek, gele broek, zwart jasje, blauw jasje. Pluriformiteit is belangrijk.’ Kroes: ‘Er is echt een identiteit waaraan je je verbindt. Maar die komen toch minstens een keer per week samen om zich als één vereniging te uiten.’ De Wit: ‘Het feit dat het doorgaat, dat vind ik fantastisch.’

Mijn dispuut heeft echt een eigen DNA. Ik zie daar dezelfde meisjes als 35 jaar geleden.’ Breemans: ‘De sfeer was heel ongedwongen en gezellig. Er waren zeker wel mores. In de KMT werd mij bijgebracht: niet met je rug naar de bar staan, want dan krijg je water in je nek; zoemen in de sociëteit doe je ook niet.’

IV. De feesten

Van den Wijngaard: ‘Donderdag om acht uur of om half negen sta je met, in mijn geval, veertig gasten bij elkaar met een biertje om het eens even goed met elkaar te hebben over hoe de zaak ervoor staat: hoe de week er ook uitziet, of ik mijn tentamen heb gehaald of niet. Op donderdagavond word ik daar verwacht en dan is daar dat warme bad waar ik zoveel lol uit haal. Als ik nu terugkijk op die tijd is dat het mooiste wat er overblijft.’ Breemans: ‘Je moest wel je punten halen, maar kon ook best tot zes uur op de borrel staan. Roken op de sociëteit kon nog, dat deden we dan ook overvloedig.’ De Wit: ‘Ik heb weinig feesten gemist. Tussen twee en vier uur ’s nachts: dat waren de gouden uren. De meesten gingen rond tweeën naar huis, degenen die het echt gezellig vonden bleven. Na vier uur had je alleen nog maar kansloze gesprekken.’ Kroes: ‘Dat de kern hetzelfde blijft, moeten we echt koesteren. Daar mogen we trots op zijn. En natuurlijk zijn er dingen veranderd: iedereen heeft een telefoon op zak, mensen studeren korter. Vroeger was het eerder regel dan uitzondering was om zeven jaar over je studie te doen.’ ‘Vroeger waren er meerdere commissies waarin je maanden enkel bezig was met het organiseren van een evenement. Als vereniging moet je daar ook niet blind voor zijn. Dan moet je ook meegaan met de tijd. Als het betekent dat mensen hun studie eerder afronden, dat je evenementen op een andere manier gaat oplossen, zodat dat naast elkaar kan bestaan.’

Van den Wijngaard: ‘Zoals binnen de vereniging de geschiedenis zich herhaalt, gebeurt dat ook in de politiek. Die langstudeerboete die in het hoofdlijnenakkoord staat, is in mijn tijd ook al eens ingevoerd. Toen dachten we allemaal: dit wordt het einde van de vereniging. Maar je ziet dat de kern toch blijft bestaan, en dat het studentenleven zich vormt naar wat er wel kan.’

Huisgenoten, familie en vvv’s mogen meefeesten

Het lustrum van Quintus wordt gevierd van 13 tot 24 juli. Kroes: ‘Ik ben eigenlijk heel trots om te zeggen dat het gelukt is om het alleen met leden te organiseren. Dat is best uniek ten opzichte van andere verenigingen die meer uitbesteden aan bedrijven.’ De lustrumcommissie werkt sinds een half jaar fulltime aan de organisatie van het evenement, en dat betekent voor de meesten een tussenjaar.’ Wiesje Jaeger, pr-coördinator: ‘Het lustrumterrein bevindt zich op de voetbalvelden bij Dokos. Het is helemaal ingericht naar wat wij leuk vinden. Een hoofdpodium en een wat kleiner podium. Er zijn food stands en bars met lekkere drankjes. Wij hebben een dispuutspek, waar disputen een eigen manifestatie kunnen organiseren, zoals een watergevecht in een doolhof.’ Er is ook een huizendag, voor huisgenoten van leden, een vvv-dag, voor vrienden van vroeger, en een competitiedag: daar nemen de disputen het tegen elkaar op. ‘s Avonds verplaatsen de festiviteiten zich naar het binnen terrein in de 3 Octoberhal, waar gefeest wordt bij twee andere podia. Zelf kijkt Jaeger het meest uit naar de familiedag: ‘Ik kom uit een groot gezin en kan ze dan laten zien wat ik heb neergezet. Op de cultuurdag op 20 juli openen we het lustrum voor Leidenaren. Tussen 13.00 en 20.00 zijn er onder andere workshops en een battle of the bands.’ Kaartjes voor de cultuurdag zijn te koop via lustrumquintus.nl

Leren leven met de dag

Vandaag is het Wereldvluchtelingendag. *Mare* sprak drie vluchtelingen die werken of studeren aan de Universiteit Leiden. Twee wachten nog op een verblijfsvergunning. 'Een maand lang was ik alleen maar aan het wegrennen van de politie.'

DOOR LISA BOSHIJZEN
FOTO'S MARC DE HAAN

Ahmad Rifai (26) vluchtte in 2012 uit Aleppo, werkt als assistent bij de Universiteitsbibliotheek en begint binnenkort aan een PhD Midden-Oostenstudies. 'Je staat in overlevingsstand en denkt alleen: waar slaap ik vanavond?'

'Het leven in Syrië werd steeds moeilijker. Er kon elk moment een bom op je vallen. Het geluid van de luchtaanvallen kan ik mij nog goed herinneren: compleet angstaanjagend. Ik kan het vergelijken met een technofeest. Het is zo hard dat je je hart tegen je ribben voelt duwen, alsof het probeert te ontsnappen.' Ahmad Rifai behoorde, samen met zijn moeder, tot de eerste groep vluchtelingen die Syrië verliet. 'Ik voel mij bevoorrecht dat wij zo vroeg weg konden. Mijn zussen woonden al in de buurt van Dubai. Wij konden gewoon het vliegtuig pakken.' Op 17-jarige leeftijd vluchtte Rifai alleen naar Europa om daar asiel aan te vragen. 'In Dubai kon ik niet blijven. Daar kom je niet snel aan een verblijfsvergunning en moet je een heel goede baan hebben.' Vergezeld door een van zijn zussen vertrok hij naar Turkije, waar zijn lange en gevaarlijke tocht begon. 'Er gingen steeds meer verhalen rond van mensen die de oversteek maakten. Dat maakte het makkelijker om het zelf te proberen. Maar we hoorden ook dat velen de overkant niet haalden.

'Mijn zus was heel dapper en sterk, zij regelde alles. Aan mijn moeder vertelde ik dat ik met een toeristisch bedrijf naar Griekenland zou varen. In werkelijkheid was dat natuurlijk anders. Ik had er graag meer van willen onthouden en had eigenlijk een GoPro bij mij moeten hebben om alles te filmen. Op dat moment sta je in overlevingsstand en denk je alleen

maar: waar ga ik slapen vanavond?' Eenmaal in Turkije, werd Rifai op het Aksaray-plein in Istanboel van zijn zus gescheiden en meegenomen om een zwemvest te halen, voor het geval de boot tot zinken zou komen. 'Alles ging heel snel. Ik mocht geen afscheid nemen van mijn zus. "Er is geen tijd", werd er gezegd. "We moeten nu gaan!" Na 18 uur met 38 mensen in een klein busje te hebben gestaan, kwam hij aan bij een afgelegen strand in Izmir. De groep werd in een gammel rubberbootje gezet en voer weg over zee, de pikdonkere nacht in. "De mensensmokkelaar wees naar een klein lichtpuntje aan de overkant: "Dat is Griekenland, daar moet je heen."

'Bij aankomst realiseerde ik mij pas dat ik een vluchteling was. Je beseft hoe ongelofelijk kwetsbaar het leven is en je kan niet geloven dat je het hebt overleefd.' Deze euforie was echter van korte duur toen de Griekse kustwacht verscheen. 'Ik reikte mijn hand uit en wilde hem laten zien dat wij vriendelijke en beschaafde mensen waren. Meteen begon de agent te schreeuwen: "Blijf uit mijn buurt!" Ik voelde toen zoveel schaamte.' In Griekenland probeerde Rifai het vliegveld binnen te komen, maar vanwege een vals paspoort belandde hij in de Atheense gevangenis. 'Het was verschrikkelijk en uitzichtloos, je had geen idee hoe lang het nog ging duren. Ze vertelden ons niks.' Na een collectieve hongerstaking werd hij vrijgelaten. 'Ik weet niet of dat de reden is geweest, maar ik heb er geen andere verklaring voor.'

Samen met zijn toenmalige lotgenoten besloot hij het via de landsgrenzen te proberen.

'Geen enkele vluchteling wil naar Oost-Europa. Pas als je Wenen bereikt, ben je in het "echte" Europa. Je bent alleen maar bezig om weg te rennen of je te verstoppen van de politie, maar als donkere man in een klein Hongaars dorp zie je er al snel uit als een vluchteling.'

'De Macedonische grens was niet makkelijk: er werd met traangas gegooid en er waren veel gevechten met de politie. Het lukte ons om over te steken en verder te reizen naar Servië. Daar sliepen we één nacht in een voormalige slagerij die was omgebouwd tot hostel – vanwege de vluchtelingenstroom een stuk winstgeverder. Vanuit je bed zag je de metalen haken waaraan vroeger geslachte dieren hingen. Het was verschrikkelijk. Ik heb nog nooit zo'n doorgroeiende kou meegemaakt, zelfs niet na negen jaar in Nederland. 'Ergens aan de rand van de grens naar Oostenrijk was een klein dorpje. Het was een zondagavond en compleet uitgestorven. Een Arabische man zwaaide naar ons vanuit zijn huis. Hij vertelde waar we eten konden halen en geld konden wisselen. De eigenaar van dat restaurant bleek uit dezelfde wijk in Aleppo te komen als ik, puur geluk. Hij regelde dat zijn vrienden ons de grens over brachten.

'Een maand lang ben ik bezig geweest om weg te rennen van de politie. Maar toen ik in Nederland aankwam en mijzelf bij een agent wilde aangeven, zei hij: "Dat is niet mijn baan, je moet ergens anders heen." De asielprocedure begon voor Rifai, net als voor vele anderen, in Ter Apel waarna hij in korte tijd steeds van kamp naar kamp werd overgeplaatst. 'Je moet dan binnen een kwartier buiten staan. Ik heb wel eens snel de douche uit moeten rennen.

'Ik wilde studeren, de taal leren, dingen doen. Ik kon niet gewoon zitten en wachten. Uiteindelijk mocht ik naar het hbo in Maastricht, maar daar zat ik niet op mijn plek. Ik ga niet goed om met autoriteit en ben erg kritisch en uitgesproken. Dat is iets wat ik vanuit huis heb meegekregen. Nadat ik de decaan van de Universiteit van Maastricht had gemaild, hebben ze mij een kans gegeven om Cultuurwetenschappen te gaan studeren. Allemaal omdat één man daar anders en buiten de protocollen om durfde te denken.'

'Ik kon niet gewoon zitten en wachten'

'Elk moment kon er een bom op je vallen'

Hadil Arnous (37) vluchtte uit Syrië en moest haar familie en jonge zoontje achterlaten. Eind 2022 kwam zij aan in Nederland. Ze volgt nu vakken bij psychologie en wacht op een verblijfsvergunning. 'We moesten slapen in een kapotte caravan.'

'Maandenlang trokken we van plek naar plek omdat onze regio werd gebombardeerd. Toen we terugkwamen bij ons eigen huis lag het voor een deel in puin. Daarna kwamen de voedseltekorten. Ze hadden het gebied afgesloten en kon er geen eten naar binnen komen. Het enige waar je dan mee bezig bent is: hoe kom ik aan brood?'

Hadil Arnous vertrok in 2015 vanuit Damascus, Syrië naar Saudi-Arabië. Een paar jaar later vervolgde ze haar reis richting Nederland. 'Ik ben op een moeilijke manier uit Syrië gevlucht. Ik kan daar niet te veel over vertellen, dat zijn vragen die de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) stelt. Je moet uiteindelijk een oplossing proberen te vinden voor je leven.

'Toen ik in Nederland aankwam, werden wij naar asielzoekerscentrum (azc) Zoutkamp gebracht. We moesten slapen in een kapotte caravan, waardoor het enorm koud was. Ik heb geen oog dicht gedaan. Ik word er nog emotioneel van.' Arnous stopt met praten en veegt de tranen van haar gezicht. 'Ik begrijp soms niet waarom het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) zo omgaat met vluchtelingen. Dat ze denken: die caravan is kapot, laten we ze daar toch maar in zetten.'

Daarna trok ze van kamp naar kamp, totdat ze haar eerste interview had met de IND en werd overgeplaatst naar haar eerste 'permanente' kamp in Flevoland. 'Ik verloor mijzelf, ik kwam hier aan en ik kon niets doen.

'Als vluchteling leer je met de dag te leven. Je hebt niks zelf in de hand. Je weet niet wanneer je een huis kan krijgen, wanneer je een verblijfsvergunning krijgt of wanneer je je familie weer ziet. Niks over jouw toekomst is duidelijk.'

Haar zoontje zit nog in Syrië, maar daar kan ze weinig over kwijt. 'Je mag mij alles vragen over de dingen die al zijn opgelost, maar ik kan niet praten over dingen die nog onopgelost blijven. Het is voor mij erg moeilijk. Als mijn zoon hier komt, ben ik degene die voor hem moet zorgen. Ik moet daar sterker voor zijn en iets voor hem opbouwen. Ik geloof er wel in dat het in de toekomst beter wordt.'

In de computerruimte van het azc in Flevoland ging ze op zoek naar oplossingen. Ze wilde leren, iets opbouwen en zichzelf bezighouden. Daar vond ze initiatieven van onder andere de Universiteit Leiden die het mogelijk maken academische vakken te volgen. 'Het programma gaat over menselijkheid en dat, ongeacht in wat voor situatie je zit, je het recht hebt om te studeren.' Ze meldde zich aan en werd toegelaten, maar kon door de afstand de vakken niet volgen. 'Het COA weigerde mij te helpen met vervoer of mij over te plaatsen. Zelf kon ik dat niet betalen.' Uiteindelijk lukte het haar na een halfjaar om overgeplaatst te worden naar Leiden en kon zij alsnog de psychologievakken volgen waarover zij zo gepassioneerd was. 'In Leiden vond ik mijzelf terug.'

'Ik vond mijzelf terug in Leiden'

‘Het heeft veel van mij geëist’

Ömer Faruk Koç (30) ontvluchtte Turkije nadat hij, als politiek tegenstander van Erdogan, werd gearresteerd en vastgezet. In afwachting van zijn verblijfsvergunning volgt hij vakken migratiestudies. ‘We werden tot zwijgen gebracht.’

‘Mijn land werd steeds ondemocratischer. Toen Erdogan aan de macht kwam, kwam er steeds meer onderdrukking. Enig tegengeluid en de media werden tot zwijgen gebracht’, vertelt Ömer Faruk Koç. Na vier maanden in de gevangenis te hebben gezeten, besloot hij te vluchten. ‘Ik was geen activist, maar iedereen die ervan werd verdacht politiek tegenstander te zijn, werd opgepakt.’

Faruk Koç woonde samen met zijn vrouw, die daar achterbleef, in Istanboel. ‘Ik mis de stad. Ik ben een echte Istanbuliet en ken elke straat.’ Maar hij zag geen andere mogelijkheid dan vluchten. ‘Ik heb mijn bachelor en mijn master gehaald aan één van de beste universiteiten van Turkije. Ik moest verder met mijn academische leven, maar in Turkije had ik die vrijheid niet meer. ‘Er werd een reisverbod ingesteld, waardoor ik niet naar de Verenigde Staten kon om daar een PhD te doen. Dat was het oorspronkelijke plan. Het betekende ook dat ik via illegale wegen moest vluchten.’ Vanuit Turkije maakte hij de overstocht naar Griekenland. Het raakt hem om daaraan terug te denken. ‘Het is niet mogelijk daarover te praten. Het heeft veel van mij geëist en was verschrikkelijk, ik word erdoor getriggerd.’

Met valse documenten lukte het hem vanuit Griekenland met het vliegtuig naar Nederland te komen. ‘Inmiddels voel ik mij heel fijn in Nederland. In Leiden zijn de mensen heel verwelkomend en aardig. Maar dat was niet overal zo: ik

verbleef eerst in azc’s in de bible belt. Als ik daar iemand gedag zei, zeiden ze niets terug.’

In de toekomst hoopt hij iets bij te kunnen dragen aan de integratie van migranten in Nederland. ‘Ik denk dat een groot probleem bij moslimmigranten is dat zij gewend zijn om binnen hun eigen gemeenschap te blijven en dan kunnen ze richting het radicale neigen. Er wordt vastgehouden aan de oorspronkelijke bronnen, bijvoorbeeld de Koran, om de islam te leren omdat de culturele ondersteuning ontbreekt. Als je geen profeten of ouders hebt om je de weg te wijzen, ga je een problematische kant op. Ik ben zelf ook moslim, maar ik ben geen typische migrant wat betreft mijn achtergrond en opleiding. Ik spreek vloeiend Engels en dat maakt een groot verschil.’

‘Vanuit de Nederlandse samenleving en de nieuwkomers moet het samen worden opgelost. Er is geen blauwdruk voor, het is een ingewikkelde situatie. Zoals ik het zie moet de moslimgemeenschap zich hier geïntegreerd en geaccepteerd voelen.’

‘We weten dat veiligheidsinstanties veel meer onderzoek doen naar moslimgroeperingen dan andere migranten. Toen dat nieuws naar buiten kwam, dachten de moslims: oh god, ze komen ons halen. Er is van beide kanten nu geen vertrouwen, dat heb je wel nodig.’

‘Vanuit een economisch perspectief heeft dit land eigenlijk drie keer zoveel migranten nodig als dat er nu binnenkomen, er is nu een groot tekort aan arbeiders. Maar vanaf het culturele perspectief blijft het een lastige kwestie.’ Wachten op een verblijfsvergunning kan uitzichtloos zijn. Je leeft in onwetendheid en weet niet wanneer je weer ergens anders naartoe moet. Faruk Koç wordt binnenkort weer naar een ander azc overgeplaatst en weet niet of hij in de buurt van Leiden kan blijven en vakken aan de universiteit kan blijven volgen.

‘Het coA kijkt niet naar persoonlijke omstandigheden. Andere mensen proberen ons wel te helpen, bijvoorbeeld met het schrijven van brieven aan de gemeente. Het is fijn om te weten dat die mensen er ook zijn.’

InclUision programma

De asielpcedure duurt voor nieuwkomers vaak erg lang en je mag zonder status niet werken of studeren. Het InclUision programma is een initiatief aan Universiteit Leiden dat deze doelgroep de kans geeft om toch te studeren. Per semester mogen zij twee bachelorvakken volgen wat hen de mogelijkheid geeft kennis te maken met het Nederlandse onderwijssysteem, hun Engels te verbeteren en de eerste stap te zetten naar een nieuw leven. Er worden ook andere sociale activiteiten georganiseerd.

Wie weet wat het is, mag het zeggen

Het eindrapport over academische vrijheid geeft geen sluitend antwoord op de vraag wat die vrijheid nu precies is. Wel is er kritiek op het college van bestuur dat weigerde een universitair debat over Gaza te houden. ‘Dat was een gemiste kans.’

DOOR **SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK**
ILLUSTRATIE **SILAS.NL**

In de zomer van 2022 stelde rector Hester Bijl een Kernteam Academische Vrijheid aan. Aanleiding was een aantal incidenten, zoals een discussiebijeenkomst over Palestina voor en door studenten die door de universiteit was geannuleerd en sprekers of gastdocenten die door studenten werden geboycot. Kortom: de academische vrijheid zou onder druk staan.

Twee jaar later ligt het 22 pagina's tellende rapport *Academische vrijheid: een Leidse lijn* er. Maandag werd het overhandigd aan Bijl tijdens een – weinig bezochte – presentatie in de Faculty Club.

Wie hoopte met het rapport in de hand een antwoord te hebben op de vraag wat academische vrijheid nu precies is, komt bedrogen uit. Buiten enkele definities in de bijlage – die zijn overgenomen uit de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en een recent KNAW-rapport – en bevindingen over wat medewerkers en studenten denken dat academische vrijheid is (het al dan niet toelaten van *safe spaces*, vrijheid om gastsprekers uit te nodigen, onwettelijke standpunten al dan niet kunnen uiten), komt de Kerngroep niet met een eigen definitie.

In plaats daarvan is de teneur dat het rapport een startpunt is om er verder met elkaar over in gesprek te gaan, blijkt uit de drie aanbevelingen. Die luiden: ‘Leg uit wat academische vrijheid inhoudt en wat deze van studenten, medewerkers en bestuurders vergt’, ‘maak academische vrijheid onderwerp van doorlopend gesprek’ en ‘vier de academische vrijheid en leef haar uit’.

Een van de aanbevelingen: ‘Vier de academische vrijheid en leef haar uit’

Concrete casussen zijn in het rapport niet opgenomen. De vraag of het, bijvoorbeeld, een goed idee is om als wetenschapper in toga mee te doen aan een klimaatdemonstratie op de A12, wordt niet expliciet beantwoord. Het rapport stelt dat ‘de relatie tussen de academische vrijheid en activistische interventies in het publieke debat nog nauwelijks is doordacht’ en dat de universiteit medewerkers en studenten ‘erop moet attenderen dat klimaatdemonstraties en sociale mediadiscussies niet vallen onder de academische vrijheid zoals deze in Nederland is gedefinieerd’.

Verderop staat in meer algemene bewoordingen dat on-

derzoekers die ‘zich mengen in het publieke debat, zich dienen af te vragen, en waar mogelijk uit te leggen, in welke hoedanigheid ze aan het woord zijn’.

Een andere casus waar docenten benieuwd naar kunnen zijn: mogen zij in college hun persoonlijke mening geven over, bijvoorbeeld, het Israël-Palestinaconflict? ‘Docenten hoeven zich niet geremd te voelen hun eigen wetenschappelijke standpunten of voorkeuren met hun studenten te delen, zolang ze deze studenten maar een fair overzicht bieden van discussies in het vakgebied’, staat daarover in het rapport.

Het Kernteam is kritisch op beslissingen van het college van bestuur in het recente verleden. Zo weigerde het een debat te organiseren over het Israël-Palestinaconflict na de aanval van Hamas op Israël op 7 oktober. ‘Dit was een gemiste kans: gesprekken over de vraag wat er in het Midden-Oosten aan de hand is, met inbreng van studenten en medewerkers die in de regio zijn gespecialiseerd, (...) hadden een context kunnen bieden waarin studenten en medewerkers elkaar over politieke grenzen heen de hand hadden kunnen reiken’.

Bovendien wekt het de suggestie dat het college met twee maten meet, omdat de universiteit zich wél solidaire verklaarde met Oekraïne na de Russische inval in 2022. ‘Om misverstanden te voorkomen, is extra uitleg dan wel op zijn plaats.’

Voortaan moet het college ‘medewerkers en studenten proactief bijbrengen als de actualiteit daar aanlei-

ding toe geeft, in plaats van voorzichtig af te wachten’. Rector Hester Bijl noemde het rapport na de overhandiging een ‘belangrijk advies’ dat ‘geen dag te laat’ komt en dat ‘scherp is waar nodig en constructief waar het kan’.

En: ‘Het is eens geen ellenlange academische verhandeling van wat academische vrijheid precies is.’ De kritiek op de soms nalatige houding van het college, zei ze zich aan te trekken. ‘We hebben de academische vrijheid de afgelopen jaren niet de aandacht en zorg gegeven die het verdient’, zei ze. ‘We moeten als bestuurders consistentere handelen en actiever de dialoog aansporen, dat hebben we te vaak nagelaten. Dat moet beter.’

Het rapport doet al een voorschot op de inhoud van die dialoog en adviseert dat te doen aan de hand van concrete casussen: moet de universiteit nog samenwerken met niet-democratische regimes, hoe kan de sociale veiligheid worden verbeterd, waar liggen de grenzen van normoverschrijdend gedrag en verbeteren *safe spaces* wel of niet de sociale veiligheid?

Volgens Bijl is daarvoor ‘een plan van aanpak nodig met kritisch toezicht’. De komende tijd wil ze ‘in gesprek gaan met verschillende leden van onze academische gemeenschap’ over de vraag hoe dat plan van aanpak eruit moet komen te zien.

‘We komen er alleen als iedereen bereid is verantwoordelijk te nemen: zowel bestuurders, medewerkers en studenten.’

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4.500 te boven gaan

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor en Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijftigertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet b.v., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, | +31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Hoofredactie:

Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie:

Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marcielle van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Sjors Schaap (stagiair)
Lisa Boshuizen (stagiair)

Medewerkers:

Romy van den Akker | Emiel Beinema | Lente van den Berg | Remco Breuker | Josette Daemen | Lorenzo Gerritsen | Omar Ghaly | Pol Koopman | Olaf Leeuwis | Maia de Quay

Art direction en vormgeving:

Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie:

Taco van der Eb | Marc de Haan | Rob van Dullemen

Illustraties:

Bas van der Schot | Silas.nl

Drukwerk:

Rodi Rotatiedruk,
Broek op Langedijk

Advertenties:

Bureau van Vliet b.v.
Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem
Telefoon 023 - 571 47 45 |
E-mail sales@bureauvanvliet.com
bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emar | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

@WeekbladMare

CULTUUR

Het goede denken, het slechte doen

In zijn verhalenbundel *Tegen beter weten in* vraagt rechtsfilosoof en promovendus Alban Mik zich af wat schuld en onschuld is en wanneer je dader of slachtoffer bent. ‘Hoe onze emoties ons kunnen drijven tot kwaad, vind ik fascinerend.’

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
FOTO MAARTEN DELOBEL

Wat doe je als man wanneer je ineens doorhebt dat je al een tijdje achter dezelfde vrouw aanloopt, omdat je toevallig precies dezelfde kant op moet? Hoe kan een plotselinge schreeuw uit het publiek in de Stadsschouwburg Leiden tot moord? Kun je schuldig zijn aan geweld wanneer je volledig ontoerekeningsvatbaar bent? Het is een greep uit de vragen die Leids rechtsfilosoof en promovendus Alban Mik (33) opwerpt in *Tegen beter weten in*. Zijn verhalenbundel is zijn literaire debuut en werd goed ontvangen. ‘Mik maakt dat je een wakkere, gretige, op-het-puntje-van-je-stoel-leeshouding krijgt’, schreef *NRC* in een 4-ballen-recensie. ‘Ik hield altijd al van lezen, maar begon pas een paar jaar geleden met schrijven’, vertelt Mik, zoon van schrijver en *De Gids*-hoofdredacteur Edzard Mik. Het eerste verhaal dat hij schreef, over een jongen in een kroeg die wangedrag denkt te zien en dat wil oplossen, stuurde hij op naar uitgeverij Prometheus. Die was enthousiast en bood hem een contract aan. ‘In dat verhaal zat alles: schuld en boete, dader- en slachtoffer-schap’, zegt Mik. ‘Toen dacht ik: hoe leuk zou het zijn om te debiteren met verhalen die allemaal over dit thema gaan? Dat gaf me ook richting bij het schrijven.’ Bovendien ziet hij nog een voordeel van een bundel ten opzichte van één lang verhaal: ‘Als je een roman schrijft die halverwege slecht blijkt te zijn, moet je weer helemaal opnieuw beginnen.’ Via een omweg kwam Mik op de Universiteit Leiden terecht. Voordat hij van de toneelschool werd gestuurd ‘wegens te weinig talentontwikkeling’, studeerde hij rechten in Amsterdam. Later volgde hij de Leidse master rechtsfilosofie, waar hij sinds 2020 promoveert op een intellectuele biografie over de conservatieve liberaal Gijsbert Karel van Hogendorp (1762-1834). ‘Hij schreef in 1814 de eerste Grondwet van het huidige Nederland. Hij is een *founding father*. In mijn proefschrift schrijf ik over zijn ideeën en hoe die de weg naar de Grondwet hebben gevonden.’

In een van je verhalen draagt de hoofdpersoon een gelukstrui, waarmee hij denkt zaken te kunnen beïnvloeden. Heb je ook zo’n trui?

‘Ja, een blauwe hoodie, maar die trek ik tegenwoordig niet meer aan. Ik ben best wel neurotisch, maar probeer me ertegen te verzetten.’

Wat boeit je zo aan schuld en boete?

‘Waarom lukt het mensen niet om een en al goed te zijn, maar blijven we fouten maken en gaat het aan de lopende band mis, soms zelfs met de beste bedoelingen? Het schaamtegevoel dat dat opwekt, het idee dat je iets niet had moeten doen, vind ik interessant.’

Waarom slagen mensen er niet in het goede te doen?

‘Omdat we door emoties en driften gedreven wezens zijn en dat vaak nog ontkennen ook. We doen ons rationeler voor dan we zijn. Je kunt weleens zo boos of jaloers worden dat je jezelf totaal niet meer in de hand hebt. Hoe die emoties ons kunnen drijven tot kwaad, vind ik fascinerend.’

Is de scheidslijn tussen goed en kwaad minder zwartwit dan we denken?

‘Jazeker. In mijn verhalen zie je terug dat mensen soms het goede denken te doen, maar het slechte doen. Daarmee houden ze zichzelf voor de gek. Dader- en slachtofferschap, en schuld en boete, zijn vervlochten. ‘Het leven is niet in te delen in kampen, maar tegelijkertijd is dat het enige wat we hebben. We moeten structuur aanbrengen door te categoriseren, anders kunnen we niet praten en denken, maar tegelijkertijd moeten we ten volle beseffen dat onze categorieën tekortschieten. Dat is met goed en kwaad ook zo.’

Het verhaal ‘Hetgeen verborgen bleef’ gaat over zinloos geweld. Hoofdpersoon Milan heeft de eerste schop uitgedeeld, maar wanneer zijn vrienden zich vervolgens ook op het slachtoffer storten, probeert hij hen daarvan te weerhouden omdat hij ziet dat het compleet uit de hand loopt. Gevolg: het slachtoffer blijft in leven. Is Milan de redder of dader?

‘Dit verhaal gaat over waarom boete doen, het opruimen van de ziel, zo belangrijk is. Vertellen wat je verkeerd hebt gedaan, bijvoorbeeld door te biechten in de kerk, geeft opluchting omdat je niet meer zo wordt belast door je geweten. Maar Milan krijgt die kans niet, want niemand wil horen dat hij de initiator van het geweld was. Zelfs het slachtoffer niet, dat niet wist dat Milan de eerste schop gaf. Hij ziet hem als redder en wil niet van dat narratief afstappen.’

Waarom Milan het slachtoffer nogmaals in elkaar slaat, zodat hij écht boete kan doen?

‘Dat is krankzinnig, maar daarmee drijf ik een absurde situatie door van een gevoel dat niet absurd is. Hij wil laten zien wat hij heeft gedaan, zodat hij daarmee in het reine kan komen, zodat zijn omgeving weet wie hij is en hij gestraft kan worden.’

In ‘Tot het tegendeel bewezen is’ verliest een psycholoog één keer haar professionaliteit. Even later blijkt een cliënt zijn gezin en zichzelf te hebben gedood. Hoe schuldig is zij?

‘De vraag is hier: als iedereen denkt dat je schuldig bent, ga je dan zelf geloven? Hoe moeilijk is het om op je strepen te staan als iedereen aan je gaat twijfelen? In hoeverre bepaalt beschuldigd worden of je ook schuldig bent? ‘In dit verhaal brengen rechercheurs met tunnelvisie, kranten en extreemrechtse weblogs een bepaalde dynamiek teweeg waarbij de hele wereld je schuldig acht. Zo kan het gebeuren dat haar niets is aan te rekenen, maar dat de buitenwereld het haar wél aanrekent.’

In sommige verhalen heb je gekozen voor psychotische personages of voor een psychopaat die ontoerekeningsvatbaar lijkt. Zijn deze verhalen een pleidooi voor mensen die lijden aan ernstige psychische stoornissen, voor wie we meer empathie moeten hebben?

‘Nee, want dan zou er een morele boodschap in zitten. Een pleidooi heeft iets te zekers. Mijn verhalen zijn onderzoeken waarin altijd iets ambivalents zit. Die psychopaat is duidelijk een gek, maar hij vindt zichzelf niet gek. Tegelijkertijd is alles wat hij doet door-en-door beredeneerd. Maar wél ingegeven door ziekte, zo lijkt het althans.’

Zijn de zieke daders minder schuldig dan anderen?

‘Wie is schuldiger: de gek die de ernstigste misdaad pleegt, of degene die bij zinnen is maar een minder ernstige misdaad pleegt? Ik kom er niet uit. Liever zet ik de lezer aan het denken door die vraag op te werpen dan dat ik hem beantwoord.’

Sommige personages lijken haast geen controle te hebben over de eigen daden en beslissingen, alsof alles wat ze doen hen overkomt. ‘Ik geloof niet in absoluut determinisme, dat er geen enkele sprake is van vrije wil. Daar kunnen we sowieso niet mee leven, anders zou het strafrecht niet werken. Zelfs als de vrije wil niet zou bestaan, moeten we dus de nobele leugen ophouden dat die er wél is. ‘Ik denk overigens wel dat we veel minder vrije wil hebben dan we denken. Maar om die helemaal weg te spelen, vind ik te radicaal.’

Alban Mik, *Tegen beter weten in*. Uitgeverij Prometheus, 182 blz. €20

‘Het gaat over waarom het opruimen van de ziel zo belangrijk is’

‘Je moet dingen aan de praat zien te krijgen’

DOOR EMIEL BEINEMA
FOTO MARC DE HAAN

Wat is je werk precies?

‘Ik ben een student-assistent voor Physics Experiments 3, het laatste practicumvak dat natuurkundestudenten in hun bachelor volgen.

‘Daarvoor bedenken ze hun eigen onderzoek, schrijven een voorstel en voeren het uit. Ik ondersteun ze daarbij en help met nakijken.

‘Ik ben erg enthousiast over natuurkunde, dus het belangrijkste voor mij is dat ik dat met anderen kan delen. Uit mijn eigen bachelor weet ik dat het heel veel uitmaakt of je student-assistenten hebt die plezier in hun werk hebben. Dat maakt het voor iedereen leuker.’

Leer je er zelf ook van?

‘Zeker, op verschillende manieren. Ik ben Duitser en Nederlands aan het leren, dus het is voor mij goed om in een omgeving te zijn waar dat wordt gesproken. Tijdens de practica spreken studenten vaak Engels; daar willen zij graag mee oefenen. Maar er zijn ook genoeg momenten waarop ze Nederlands tegen me praten en ik het aan kan geven als ik ze niet versta.

‘Tegelijkertijd leer ik een hoop over hoe studenten denken. De dingen die ik vanzelfsprekend vind, zijn op een eerdere punt in de opleiding misschien helemaal nog niet zo logisch.’

Bijvoorbeeld?

‘Een groepje liep vast op een probleem: ze wilden een motor aansturen met een regelaar, maar dat werkte niet. Dat kan aan de motor liggen, aan de regelaar of aan de computer. Hoe vind je dan waar het probleem zit?’

‘Ik heb ze toen aangeraden: pak een oscilloscoop (een meetapparaat dat veranderingen in elektrische spanning zichtbaar kan maken, red.) en loop stap voor stap door je opstelling heen. Komt er uit de regelaar een spanning voor de motor? Als dat niet zo is, weet je dat hij stuk is, of de aansturing door de computer niet werkt. Dan ga je naar de volgende stap: komt er een signaal van de computer naar de regelaar?’

‘Dit proces, om alle stappen afzonderlijk te bekijken, is iets wat je moet leren. Het is heel logisch, maar alleen als je dat al eens gezien hebt.’

Heb je uiteindelijk het probleem gevonden?

‘Ik heb ze deze hint gegeven en ze dat zelf laten proberen. Even later kregen ze de motor aan de praat. Dat is hoe het hoort: ik ben hier niet om de studenten te vertellen wat ze moeten doen. Dan zou ik de experimenten beter zelf kunnen doen. Ik ben hier om ze ideeën te geven waar ze mee verder kunnen.

‘Ze moeten de natuurkunde natuurlijk leren, maar het is ook superbelangrijk dat ze met de methoden werken. Als je het onderzoek in gaat, is het misschien wel de helft van je werk om dingen aan de praat te krijgen voor je überhaupt iets natuurkundigs kunt meten.

‘Als student-assistent leer ik nu zelf ook beter reflecteren. In mijn eigen onderzoek loop ik soms ook vast. Door mijn ervaring kan ik de situatie van een afstandje bekijken en bedenken: “Wat zou ik tegen mijn studenten zeggen als zij met dit probleem zouden zitten?” Dat is voor mij denk ik het grootste voordeel van dit werk.’

COLUMN | MAIA DE QUAY

Ik heb nog een appeltje te schillen met het Bolwerk van de Vrijheid

Al bijna vijf hele jaren schrijf ik columns voor *Mare*, al bijna vijf hele jaren ben ik twee keer per maand nét op tijd met het halen van mijn deadline en al bijna vijf hele jaren denk ik na over wat er in Jezusnaam in mijn ALLERLAATSTE COLUMN OOIIT moet komen te staan.

En nu zit ik dus met een probleem. Het kan namelijk zomaar zijn dat dit inderdaad de ALLERLAATSTE OOIIT gaat zijn. Het kan echter ook zo zijn dat ik na de zomer voorzichtig terugkrabbel en moet gaan doen alsof ik deze ‘allerlaatste column’ nooit geschreven heb.

Aldus heb ik best even zitten twijfelen of ik nu al uit de doeken zou moeten doen waar ik al die jaren op heb zitten broeden. Maar goed, allerlaatste column of niet, ik heb besloten dat je soms

ook de roekeloze student in jezelf de ruimte moet bieden door gewoon wat radicaals te doen en maar te hopen dat het goedkomt.

Ik heb namelijk nog wel een appeltje te schillen met het Bolwerk van de Vrijheid. Hoewel ik maar vier jaar in Leiden heb gestudeerd, zijn er namelijk behoorlijk wat Praesidium Libertatis-gerelateerde relletjes de revue gepasseerd.

Op persoonlijk vlak was ik vooral niet gecharmeerd van het feit dat ik van de drie keren dat ik iets schreef over een docent of een vak, ik twee keer geconfronteerd werd met behoorlijk wat drek.

Uiteraard schrijf (ook) ik columns in de hoop dat ze gelezen worden en dat men er een mening over vormt, maar ik blijf het fascinerend – en niet erg

bolwerkerig – vinden dat de 400 woorden die ik als (destijds) tweede- of derdejaarsstudent schreef er tot twee keer toe hebben geleid dat ik mijn ‘gedrag’ moest komen verantwoorden voor professoren. Toen ik bijvoorbeeld schreef over het apatische gedrag van studenten (inclusief dat van mezelf) in een werkgroep, moest ik in een volgende werkgroep in gesprek met de docent over het feit dat ik

andere studenten ‘dom’ had genoemd (had ik niet) en mocht ik me melden voor een audiëntie én berisping in het kantoor van de verantwoordelijke professor die me vertelde dat het niet op prijs werd gesteld dat het vak ‘in het nieuws’ was gekomen.

Universiteitsbreed zat men echter ook niet stil. Zo was er een vreemde camera hier, een achtervolging na een protest daar, een ondoorzichtige benoeming van een vicerector en – uiteraard – het schilderij dat van de muur, toen weer aan de muur en toen weer van de muur moest.

Leiden is een prachtige universiteit, maar het zou ons toch sieren als men wat minder bezig was met hoe ‘vrij’ het er allemaal uitziet in tegenstelling tot hoe ‘vrij’ het daadwerkelijk is. In plaats van de echt belangrijke zaken weg te willen poetsen met het oog op *beeldvorming*, moet je die dingen juist benoemen, bespreken en – indien nodig – bevechten.

Snotneuzerige columnist, vervelend als we mogen zijn, kun je echter beter aan je voorbij laten gaan als je nog een beetje geloofwaardig over wil komen.

Maia de Quay studeert rechten. Dit is (misschien wel – cliffhanger!) haar laatste column voor *Mare*

De universiteit moet minder bezig zijn met hoe ‘vrij’ alles er uitziet, maar met hoe ‘vrij’ het daadwerkelijk is